

Aktuality trestní odpovědnosti pr. osob v České republice

JUDr. František Púry
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Nejvyšší soud České republiky

Obsah vystoupení

- Základní principy trestní odpovědnosti právnických osob v České republice podle zákona č. 418/2011 Sb.
- Některé výkladové a aplikační problémy
- Srovnání s návrhem slovenské úpravy TOPO
- Některé případy trestního postihu právnických osob v České republice

Vztah zákona o ZTOPO k TZ a TŘ

- Zákon č. 418/2011 Sb. (ZTOPO) jako norma speciální nebo primární k trestnímu zákoníku (TZ) a trestnímu řádu (TŘ) jako normám obecným nebo subsidiárním
- Při trestním postihu právnických osob (PO) se uplatní
  - výlučně ZTOPO (základy tr. odpovědnosti PO, okruh tr. sankcí, postup při zrušení, zániku a přeměně PO, zajišťovací opatření)
  - výlučně TZ a TŘ
    - tam, kde se toho ZTOPO dovolává (např. § 7, § 12, § 19, § 39, § 40 ZTOPO)
    - tam, kde není žádná výslovná úprava (např. § 12, § 13, § 28 až § 32, § 41 až § 45 TZ, § 89 až § 111, § 196 až § 230 TŘ)
  - kombinace ZTOPO a TZ nebo TŘ (§ 18 ZTOPO a § 67 a § 68 TZ, § 20 ZTOPO a § 72 až § 74 TZ)
- Je třeba použít i další právní normy
  - zejména občanský zákoník, nový občanský zákoník, obchodní zákoník, zákon o obchodních korporacích

Okruh trestně odpovědných PO

- Trestní odpovědnost mohou nést právnické osoby (s výjimkou podle § 6 odst. 1 ZTOPO)
  - působící v oblasti soukromého práva (např. obchodní společnosti a družstva) i veřejného práva (např. zdravotní pojišťovny, veřejné vysoké školy)
  - se sídlem v České republice i v cizině
  - podnikající i nepodnikající
- Trestní odpovědnost nese též
  - právnická osoba, která vznikla, ale soud rozhodl o její neplatnosti
  - právní nástupce právnické osoby, která spáchala trestný čin

Okruh trestných činů PO

- Taxativní výčet v § 7 ZTOPO podle požadavků vyplývajících zejména ze závazných norem mezinárodního a evropského práva + další TČ
  - není žádný trestný čin proti životu a zdraví
  - není žádný tzv. úpadkový trestný čin
- Otázka, zda může PO spáchat trestný čin, který u fyzické osoby (FO) naplňuje znaky speciální skutkové podstaty, např.
  - trestný čin loupeže (§ 173 TZ) nemůže spáchat PO, ale u ní může jít o trestný čin vydírání (§ 175 TZ), vůči němuž je u FO loupež speciální trestný čin

Trestný čin spáchaný PO

- Jde o čin spáchaný fyzickou osobou uvedenou v § 8 odst. 1 ZTOPO, který se přičítá PO podle § 8 odst. 2 ZTOPO
- Nejde o objektivní odpovědnost PO, ale přičitatelnost se dovozuje od zaviněného jednání fyzické osoby
- Podle jednající fyzické osoby se posuzují i ostatní otázky trestní odpovědnosti PO, např. okolnosti vylučující protiprávnost, omyl pachatele, exces jednající osoby atd.
- Nejde o kolektivní odpovědnost všech členů (společníků, zaměstnanců ...) trestně odpovědné PO

Některé další souvislosti

- Rozlišení úmyslné a nedbalostní varianty trestného činu spáchaného PO jako pachatelem, např. podle § 214 a § 215 TZ, § 293 a § 294 TZ, § 295, § 298 TZ atd.
  - podle zavinění fyzické osoby jednající za PO ve smyslu § 8 odst. 1 ZTOPO, jejíž jednání je přičitatelné PO ve smyslu § 8 odst. 2 ZTOPO
  - může být problém v případě, že nebyla zjištěna tato konkrétní fyzická osoba (§ 8 odst. 3 ZTOPO)
  - otázka účasti více fyzických osob na rozhodném jednání, jímž byl spáchán trestný čin PO, některé mohly jednat úmyslně, jiné z nedbalosti

Použití některých institutů u PO

- Subsidiarita trestní represe (§ 12 odst. 2 TZ)
  - otázka, zda má být jiný přístup u FO a u PO
  - u PO jsou někdy účinnější mimotrestní sankce
  - stanovisko NS ČR sp. zn. Třjn 301/2012 (R 26/2013)
- Možnost využití některých alternativ u PO:
  - upuštění od potrestání,
  - podmíněné zastavení trestního stíhání,
  - schválení narovnání
- Lze podmíněně upustit od výkonu zbytku tzv. zákazových trestů (§ 20 až § 22 ZTOPO)

Překážka „ne bis in idem“

- Ve vztahu k PO platí nejen § 28 odst. 2 ZTOPO, ale rovněž čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k EÚLP
- Částečně použitelná judikatura týkající se fyzických osob, kde tato překážka
  - nebyla zjištěna: R 10/2006, R 10/2007, R 3/2012, NS 5 Tdo 223/2007, 6 Tdo 895/2007, NS 6 Tdo 1478/2009
  - byla zjištěna: R 13/2009, NS 11 Tdo 738/2003
- Otázka, co je správním deliktem u PO, např. v případě postihu podle daňového řádu

Osoba obviněného v řízení proti PO

- Podle § 34 odst. 6 ZTOPO má postavení obviněného (obžalovaného) v řízení proti PO fyzická osoba, která je
  - oprávněna činit úkony za PO podle OSŘ (§ 34 odst. 1 ZTOPO); touto osobou je podle § 21 odst. 1 až 3 OSŘ
    - statutární orgán PO (jeho předseda, resp. pověřený člen)
    - zaměstnancem (členem) pověřeným k tomu statutárním orgánem
    - vedoucí odštěpného závodu nebo jiné organizační složky
    - prokurista, může-li jednat samostatně
    - osoby podle zvláštního zákona (např. podle ObchZ)
    - nucený správce nebo jím pověřený zaměstnanec
  - zmocněncem PO (§ 34 odst. 2 ZTOPO)
  - opatrovníkem PO (§ 34 odst. 5 ZTOPO)

Opatření v řízení proti PO

- Proti fyzické osobě, která činí úkony za PO v trestním řízení (§ 34 odst. 1, 2 nebo 5 ZTOPO)
  - předvolání, předvedení, pořádková pokuta (§ 36 ZTOPO)
  - je otázka, zda je podmínkou předvedení, aby byla předvolána konkrétní fyzická osoba vystupující za PO
  - rozdílná výše pořádkové pokuty uložené PO a jejímu opatrovníkovi (do 500 000 Kč, resp. do 50 000 Kč)
- Proti obviněné PO
  - zajišťovací opatření podle § 33 ZTOPO
  - některé jiné zajišťovací instituty

Opatření v řízení proti PO

- Zajišťovací opatření proti obviněné PO (§ 33 ZTOPO)
  - dočasné pozastavení výkonu jednoho nebo více předmětů činnosti PO
  - omezení v nakládání s majetkem PO
- Některé jiné přípustné zajišťovací instituty (podle TŘ)
  - prohlídka jiných prostor a pozemků
  - zajištění peněz, cenných papírů a podobných hodnot na účtu u banky či u jiné finanční instituce
  - zajištění nemovitosti, zajištění jiné majetkové hodnoty včetně náhradní hodnoty
  - vydání a odnětí věci, zadržení, otevření, sledování, záměna zásilek
  - operativně pátrací prostředky
  - odposlech a záznam telekomunikačního provozu
  - zajištění nároku poškozeného na majetku obviněné PO

Opatření v řízení proti PO

- V řízení proti PO naopak nelze využít zajišťovací instituty
  - vazbu včetně institutů ji nahrazujících
  - osobní a domovní prohlídku
  - patrně ani předběžná opatření
- Nutnost rozlišení opatření, která jsou uplatněna (např. pořádková pokuta)
  - vůči PO jako takové
  - vůči FO jednající v trestním řízení jménem PO nebo v jejím zastoupení (§ 34 odst. 1, 2 nebo 5 ZTOPO)

Některé problémy v řízení proti PO

- Vymezení okruhu trestně odpovědných PO
  - není taxativní výčet
- Řešení právního nástupce trestně odpovědné PO v některých případech
- Vymezení orgánu odpovědného za dozor nad PO, jehož je třeba vyrozumět o zahájení trestního stíhání PO
  - nelze stanovit jejich okruh či taxativní výčet
- Postavení fyzické osoby – tzv. bílého koně působícího jako statutární orgán PO
  - je-li ho třeba vyslechnout, je svědek, nikoli osoba vystupující za PO (§ 34 odst. 1 a 4 ZTOPO)

Některé odlišnosti návrhu ve SR

- Širší okruh trestných činů, za něž mají odpovídat PO (v zásadě všechny)
- Stanovení některých podmínek k vyloučení trestní odpovědnosti PO
- Širší okruh PO, které nemohou nést trestní odpovědnost
- Jinak stanovená výše peněžitého trestu, dvě ochranná opatření (i soudní dohled)

Odsuzující rozhodnutí proti PO

- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 3. 2013, sp. zn. 49 T 10/2012
  - odsouzení občanského sdružení, za něž jednala předsedkyně,
  - za trestné činy (přečiny) dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 TZ a poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1 TZ
  - uložení trest uveřejnění rozsudku v denním tisku vydávaném v regionu Moravskoslezského kraje v rozsahu výroku rozsudku ve lhůtě 3 měsíců od právní moci rozsudku

Odsuzující rozhodnutí proti PO

- Trestní příkaz Městského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2013, sp. zn. 89 T 60/2013
  - odsouzení společnosti s ručením omezeným, za kterou vystupoval jednatel,
  - za pomoc k trestnému činu (přečinu) úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 211 odst. 1, 4 TZ
  - uložen peněžitý trest ve výměře 20 denních sazeb s výši jedné denní sazby 1000 Kč, tj. celkem ve výši 20 000 Kč

Odsuzující rozhodnutí proti PO

- Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 3 T 19/2013
  - odsouzení společnosti s ručením omezeným, za kterou vystupovala jednatelka a ředitelka,
  - za trestný čin (přečin) neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 písm. a) TZ
  - uložen trest uveřejnění rozsudku, a to jeho výroku v tiskovém sdělovacím prostředku ve lhůtě 2 měsíců od právní moci rozsudku
  - samostatně odsouzeny i FO

Statistické údaje

- V roce 2012 vykázováno
  - celkem 5 pravomocně vyřízených věcí proti PO
  - 4 odsuzující rozsudky a 1 trestní příkaz
- V roce 2013 vykázováno
  - v 1. pololetí
    - celkem 7 pravomocně vyřízených věcí proti PO
    - 3 odsuzující rozsudky, 3 trestní příkazy a 2 zastavení trestního stíhání
  - ve 3. čtvrtletí
    - celkem 2 pravomocně vyřízené věci proti PO
    - 3 odsuzující rozsudky

Závěrem

- Děkujeme za pozornost
- Dotazy a připomínky?
- Na shledanou